

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:

כז' טבת תשע"ג

פרשה:

פרשת וארא

כותרת:

איך טיול של שלושה ימים הפך לטיול של ארבעים שנה?

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת וארא

איך טיול של שלושה ימים הפך לטיול של ארבעים שנה?

שנה שעברה בתקופה הזאת ראינו את המראות של האוניה שטבעה בחופי איטליה. אי אפשר שלא להגדיר את ההתרחשות הזאת כנס עצום כאשר יותר מארבעת-אלפים איש נוסעים באוניה אחת שטובעת, וכמעט כולם ניצלו.

בסיטואציות דומות, כאשר אירעו דברים דומים אפילו לקבוצות קטנות בהרבה, היו פצועים רבים וכיו"ב, שכן מטבע הדברים כולם מנסים לצאת בבת אחת ולהציל את עצמם. במקרה של האוניה בחופי איטליה לא שמענו על סיפורים מסוג זה, ו-97 אחוזים מנוסעי האוניה יצאו בריאים ושלמים.

מי שזוכר, הסיפור החם היה הקפטן של האוניה. ראשית, נראה שהוא היה זה שגרם לתאונה. אבל יתרה מזו: אחרי התאונה הוא נטש במהירות את האוניה לפני שכל הנוסעים התפנו. אחר-כך הוא טען שהוא פשוט נפל...

הסיפור הזה הזכיר לי סיפור על הרבי. כידוע, פעמים רבות אנשים שאלו את הרבי מדוע הוא לא עולה לארץ ישראל. אריאל שרון שאל את הרבי את השאלה הזאת, ולמעשה רוב המנהיגים הישראליים שבאו לבקר אצל הרבי שאלו אותו את השאלה הזאת, בצורה כזאת או אחרת.

פעמים רבות הרבי השיב במשל מאוניה טובעת שיש צורך להציל את הנוסעים. במקרה כזה החוק קובע שהקברניט הוא האחרון שנוטש את האוניה הטובעת.

הרבי הוסיף וביאר, שיהדות התפוצות נתונה בסכנת התבוללות ונישואי תערובת. כל זמן שישנם יהודים כאן שזקוקים לעזרתו אסור לו לעזוב ולעלות לארץ ישראל בשביל הטובה הרוחנית והאישית שלו. הרבי סבר שהכלל הזה חל על כל רב או מנהיג ועסקן ציבורי שתורם ליהדות בעירו. אם הוא עוזב את משרתו ועולה ארצה – הרי הוא דומה לאותו קברניט שנטש את האוניה בחופי איטליה...

הניצולים אכן שמחים שהם קיבלו את חייהם בחזרה, אבל לפועל הם נשארו בעירום ובחוסר כל, ללא בגדים, ללא דרכונים, ללא כסף וכיו"ב. וזה בנוסף לעובדה שהם הפסידו את הטיול השנתי שלהם... הם תכננו טיול עמוס של עשרה ימים או שבועיים, ולבסוף הם חוזרים הביתה אחרי ימים ספורים.

בפרשת השבוע אנחנו קוראים על סיפור הפוך. אנחנו קוראים על טיול שהיה אמור להימשך על פני ימים ספורים, אבל לבסוף הוא נמשך ארבעים שנה.

השבוע אנחנו נכנסים עמוק יותר לסיפור של יציאת מצרים. לא רבים יודעים שכאשר משה רבינו בא בפעם הראשונה לפרעה ואמר לו את האמירה המפורסמת "שלח את עמי" – הוא לא ביקש שפרעה ישחרר את בני ישראל מעבדות, אלא הוא ביקש בקשה צנועה מאד: "נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לה' אלוקינו" (שמות ה, ג). כלומר, משה רבינו בסך הכל ביקש חופשה של שלושה ימים עבור בני ישראל.

הבקשה הזאת לא היתה הרעיון הפרטי של משה, אלא הקב"ה ציוה עליו לומר זאת: "ובאת אתה וזקני ישראל אל מלך מצרים ואמרתם אליו... נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לה' אלוקינו" (ג, יח). וכך, לאורך כל הדרך, משה רבינו המשיך לבקש מפרעה שהם רוצים ללכת רק לדרך של שלושת ימים במדבר.

בפרשתנו – פרשת וארא – אנחנו קוראים שאחרי המכה הרביעית, מכת ערוב, פרעה קורא למשה ואהרן ומציע להם "לכו זבחו לאלוקיכם בארץ", מדוע אתם צריכים לצאת לחוץ לארץ? למה שלא תעשו את ה'הילולא' שלכם כאן במצרים? אולם משה דחה את הרעיון הזה ושוב חזר על הבקשה "דרך שלשת ימים נלך במדבר וזבחנו לה' אלוקינו" (ח, כג).

וכך עד הסוף, פרעה היה בטוח שהם יוצאים לביקור קצר במדבר. ולפיכך בפרשת בשלח התורה מספרת שכאשר בני ישראל יצאו בפועל ממצרים "ויוגד למלך מצרים כי ברח העם" (יד, ה), שהרי הוא היה בטוח שהם אמורים לחזור לארצו.

את ההתנהלות הזאת אנחנו רואים בעוד נושא. בפרשת שמות, מיד אחרי שהקב"ה מצוה את משה שיבקש מפרעה לשחרר את עם ישראל לשלושה ימים בלבד, הקב"ה מבשר לו שהעם לא יעזוב את ארץ מצרים בידיים ריקות, אלא "ושאלה אשה משכנתה כלי כסף וכלי זהב ושמלות... ונצלתם את מצרים". הקב"ה מצווה שהנשים (בעיקר) יבקשו בהלוואה מהשכנות המצריות שלהן כלי כסף וזהב. ומדוע בהלוואה? משום שמדובר כמובן בטיול של כמה ימים בלבד, ואחר-כך הם חוזרים למצרים, ואז הם יחזירו את הכל בחזרה למצרים.

כלומר, כל אשה תפנה לשכנתה ותבקש להלוות ממנה שמלה יפה לכבוד האירוע הגדול שהעם של העבדים זוכה סוף-סוף לחגוג במדבר, והן צריכות גם תכשיטים וכו'. והמצרים מצידם יהיו נדיבים וישמחו להלוות להם את מיטב מחלצותיהם.

כשהגיע הזמן של יציאת מצרים, הקב"ה שוב מצוה את משה "דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב" (יא, ב). ואז התורה מספרת לנו שכך אכן התרחש בפועל: "ובני ישראל עשו כדבר משה וישאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב ושמלות, וה' נתן את חן העם בעיני מצרים וישאלום" (יב, לה-לו).

הרי לנו ברור שהמצרים ידעו שבני ישראל יוצאים לטיול של שלושה ימים ולאחר מכן הם מיד חוזרים למצרים. ומסתבר מאד שאם כל המצרים האמינו לסיפור הזה – בוודאי שזהו הסיפור שגם בני ישראל ידעו וחשבו (הזקנים שבהם כנראה שמעו שבאמת מתכוונים לצאת ממצרים לצמיתות). הרי לא מסתבר שעם שלם ידע ב"סוד" שיוצאים ממצרים לתמיד, והמצרים לא שמעו על זה מאומה.

נשאלת אפוא השאלה שכל המפרשים מתחבטים בה: מדוע באמת לא סיפרו לפרעה את הסיפור האמיתי שהם יוצאים ממצרים לצמיתות? הלא בכל מקרה היו צריכים "לשכנע" אותו באמצעות עשרת המכות, ואם-כן באותו מחיר יכלו לספר לו את האמת, ואדרבה נראה אם הוא יוכל להתנגד לכך (ראה רש"י ד, כג).

ואותה שאלה נשאלת גם על הרכוש הגדול שעם ישראל נטל מהם. אם "ה' נתן את חן העם בעיני מצרים" (יב, לו) – אזי המצרים היו מעניקים את הרכוש בכל מקרה, שהרי לפועל היה כאן מעשה ניסים, ואם-כן מדוע לא לומר את האמת מלכתחילה?!

ואולי יש לומר בדרך אפשר: הסיבה האמיתית לסיפור של "שלושת הימים" לא היה כל כך בשביל פרעה עצמו, אלא יותר עבור "צרכי פנים" של עם ישראל. בני ישראל לא היו מוכנים לעזוב את מצרים וללכת סתם כך למדבר לצמיתות. נכון אמנם שהם לא רצו להמשיך להיות עבדים, אבל זה עדיין לא אומר שהם היו מוכנים לעזוב ארץ נושבת וללכת למדבר לזמן בלתי מוגבל.

וכפי שרואים שהקב"ה הבטיח למשה בסוף פרשת שמות: "עתה תראה... כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו" (ו, א). הרבי הסביר כמה פעמים שזו היתה בשורה טובה למשה, משום שבני ישראל מצד עצמם לא היו להוטים לעזוב את מצרים והיו צריכים לגייס את פרעה שיגרש אותם ממצרים. וכפי שאכן היה בפועל "ותחזק מצרים על העם למהר לשלחם מן הארץ" (יב, לג). ומההתנהלות הזאת השתלשל כל הסיפור של המצות, שלא היה להם זמן לאפות אותם "כי גורשו ממצרים" (יב, לט).

ולכן כדי לשכנע את עם ישראל לצאת מארץ מצרים, היו מוכרחים לספר להם סיפור על טיול לשלושה ימים, ורק בקריעת ים סוף הם התבשרו "כי אשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם" (יד, יג).

מכל הסיפור הזה אפשר ללמוד שכאשר רוצים להוציא יהודי מה'מצרים' שלו, אי אפשר לבוא ו"להפיל עליו את כל התיק" ולספר לו את כל התורה על רגל אחת, אלא צריך להתחיל באופן של "מעט מעט אגרשנו".

הדרך הזאת נכונה לגבי כל תחום וכל שטח בחיים. יש אנשים שמתחילים לעשות דיאטה קיצונית תיכף ומיד, הם מבטיחים לעצמם שמהיום הם לא אוכלים שום דבר שיש בו סוכר או קמח וכו' וכו'. בדרך כלל הדיאטה שלהם מחזיקה מעמד זמן קצר מאד, משום שמדובר בשינוי קיצוני ותהומי שמתרחש בבת-אחת. כדי שאדם יצליח לעשות שינוי משמעותי בחיים שלו עליו לצעוד במתינות צעד אחרי צעד, עקב לצד אגודל, ואז יש סיכוי שהשינוי אכן יחזיק מעמד לאורך זמן.

ואם הדברים נכונים לגבי שינויים גשמיים וחומריים, הרי כשמדובר בשינוי רוחני על אחת כמה וכמה. צריך להתחיל עם "שלושה ימים", יומיים ראש-השנה ויום הכיפורים, ואז אפשר לחשוב על שינויים משמעותיים יותר.

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד